

ESG 1.2 és 1.9-hez melléklet:

A tanárképzés komplex szervezeti és tartalmi megújítása a TF-en.

Az új tanárképzési követelmények intézményi implementációja, a szervezeti feladatmegosztás megújítása és a képzési programok gyakorlatorientált fejlesztése

Bevezetés

Jelen melléklet a Magyar Testnevelési és Sporttudományi Egyetem intézményi akkreditációs önértékelését egészíti ki a tanárképzés területén 2022-től megvalósult szervezeti, tartalmi és működési fejlesztések bemutatásával. Célja annak áttekintése, hogy a TF milyen átfogó intézményi megoldásokkal valósította meg az új országos tanárképzési követelmények bevezetését, hogyan alakította át a tanárképzés szervezeti és tartalmi kereteit, valamint milyen működési mechanizmusok biztosítják a képzési programok összehangolt, dokumentált és folyamatosan fejlesztett megvalósítását.

A 2022-ben végrehajtott fejlesztések során a megújult tanárképzési követelmények intézményi bevezetése egységes szakmai koncepció mentén valósult meg. Az Egyetem újraszervezte a tanárképzés szervezeti kereteit, kidolgozta az új osztatlan és rövid ciklusú tanárképzési programokat, a képzési és kimeneti követelmények 142 tudás-, képesség- és attitűdelemét beépítette a képzés tantárgyi és gyakorlati rendszerébe, továbbá megerősítette a szakmódszertani képzés, a partnerintézményi együttműködések és a mentori rendszer működését. A fejlesztések abból az intézményi szemléletből indultak ki, hogy a tanárképzés minősége nem egy-egy tantervi vagy szervezeti intézkedés eredménye, hanem egymásra épülő, összehangolt folyamatoké. Ennek megfelelően a szervezeti működés, a képzési tartalmak, a koordinációs feladatok, a pályaszocializációs és tanítási gyakorlatok, valamint a szakmai együttműködések egységes rendszerbe rendeződtek.

A tanárképzés megújításának intézményi és szervezeti háttere

A Tanárképző Intézet szervezeti struktúrája 2022-ben megváltozott. A Pedagógiai és Módszertan Tanszékből kivált a Testnevelés-elméleti és Oktatásmódszertani Tanszék (TEO). A Pedagógia Tanszék (PED) a képzések általános pedagógiai profilú oktatási és kutatási feladatait látja el, míg a Testnevelés-elméleti és Oktatásmódszertani Tanszék a szakpedagógiai tárgyak oktatását és kutatását végzi. A korábban az Intézethez tartozó Sportszaknyelvi Lektorátus és a Továbbképző Központ az oktatási rektorhelyettes irányítása alá került.

A szervezeti átalakulás nem csupán a tanszéki struktúrát érintette. A Tanárképző Intézet a Tanárképző Központ feladatait is ellátja, és koordinálja az osztatlan tanárképzés, valamint a rövid ciklusú tanári mesterképzés szakmai, tartalmi, tudományos és adminisztratív feladatait. Megszervezi és összehangolja a felvételi és átvételi folyamatot, valamint a záróvizsga letételének folyamatát. A Tanárképző Intézet gondozásában és felügyeletével történik a tanítási gyakorlatok és a külső iskolai gyakorlatok megszervezése, ellenőrzése és értékelése, továbbá az Intézet koordinálja a mentortanárok munkáját és a mentorálási folyamatot. Kiemelt feladata a tanárképzésben érintett szervezeti egységek munkájának összehangolása, valamint a képzés résztvevőinek segítése és támogatása.

A kialakított szervezeti modell lehetővé tette, hogy a tanárképzéshez kapcsolódó feladatok egységes szakmai irányítás mellett, világosan elkülönülő felelősségi körökben valósuljanak meg. Ez a működési rend biztosította az új képzési programok bevezetésének és a teljes képzési rendszer felmenő rendszerű átalakításának intézményi feltételeit.

Az új tanárképzési követelmények intézményi implementációja

Az osztatlan és a rövid ciklusú tanári mesterképzés képzési programjának átalakítása az elmúlt években elfogadott törvényi és rendeleti jogszabály-módosításoknak megfelelően a TF-en is megtörtént. A 64/2021. (XII. 29.) ITM rendelet által meghatározott új képzési és kimeneti követelmények alapján az Egyetem négy új tanárképzési programot dolgozott ki, amelyek közül 2022 szeptemberétől két új

képzési program indult el: a tíz féléves osztatlan testnevelő tanár-gyógytestnevelő tanár mesterképzés, valamint a BA-szintű képesítésekre épülő, rövid ciklusú, négy féléves MA-szintű testnevelő tanári képzés.

Az új osztatlan és rövid ciklusú tanárképzési programok kidolgozását az Egyetem szakmai előkészítő munkája alapozta meg szakfelelősök, oktatók, iskolai mentortanárok és hallgatók együttműködésével (ez utóbbiakat a korábbi fejlesztési folyamatokban gyűjtötte a mindenkori vezetés, ezalkalommal évfolyamokra is lebontva a képviselőket). A képzési programokat a Szenátus a 49/2022. (VI. 30.) számú határozatával fogadta el, megteremtve a 2022 szeptemberétől történő bevezetés intézményi feltételeit.

A két képzési program szakmai, pedagógiai és gyakorlati rendszere jelentősen megváltozott. A gyakorlati rendszer felmenő rendszerű átalakítása a képzési idő teljes időtartamát érinti: a szakmai gyakorlatok a képzés kezdetétől megjelennek, majd fokozatosan bővülő és mélyülő feladatokkal kapcsolódnak a pedagógiai, szak módszertani és szaktudományos felkészítéshez.

Az osztatlan tanárképzés szerkezete és tartalmi megújítása

Az osztatlan tanárképzés tíz félévében a hallgatóknak összesen 300 kreditet kell megszerezniük. A testnevelő tanár szakon a szakmai alapozó ismeretek 31 kreditet, a mozgásos tevékenységek elmélete, gyakorlata és módszertana 102 kreditet, a szak módszertani ismeretek 12 kreditet, a pedagógia-pszichológia modul pedig 28 kreditet jelent. A gyógytestnevelés szak ehhez kapcsolódóan 11 kreditnyi medicinális alapismeretet, 50 kreditnyi szakmai alapozó ismeretet és 12 kreditnyi szak módszertani ismeretet tartalmaz. A diplomamunka 16 kredit, az iskolai gyakorlatok 38 kredit, a szabadon választható kurzusblokk pedig 10 kredit értékű.

A korábbi képzési programhoz képest az új képzési és kimeneti követelmények nyolc kiemelt területén összesen 142 tudás-, képesség- és attitűd jellemzőt jelent meg, amelyek mindegyikét lefedti az új képzés tantárgyi és gyakorlati rendszere. A nyolc terület a következő:

1. A tanuló személyiségének fejlesztése, az egyéni bánásmód érvényesítésének figyelembevétele.
2. A tanulói csoportok, közösségek alakulásának segítése, fejlesztése.
3. A szak módszertani és a szaktárgyi tudás.
4. A pedagógiai folyamat tervezése.
5. A tanulás segítése, szervezése és irányítása.
6. A pedagógiai folyamatok és a tanulók értékelése.
7. A kommunikáció, a szakmai együttműködés és a pályaidentitás.
8. Az autonómia és a felelősségvállalás.

A képzési program erőssége, hogy a TF tradicionális értékeihez illeszkedve megerősödött a gyakorlatorientált képzési profil, kiemelkedő kreditértéket kapott a medicinális és a sportági képzési blokk, megerősödött a pedagógia-pszichológia modul, jelentősen kibővült a testnevelés szakspecifikus pedagógiai és didaktikai tartalma, továbbá többszörösére növekedett az iskolai szinten, valós környezetben megvalósuló gyakorlatok száma és időtartama. Ez közvetlenebb kapcsolatot teremt a képzés és a munkaerőpiaci elvárások között.

A képzési programok tantárgyi innovációi

A tartalmi megújulás egyrészt a meglévő tantárgyak szakmai tartalmának továbbfejlesztését, másrészt új tantárgyak kidolgozását és bevezetését jelentette. A képzés szakpedagógiai és módszertani profilját közvetlenül erősítő új, illetve megújított tantárgyak a következők:

- Digitális technológia és kutatás a testnevelésben
- Pedagógiai tervezés szakszeminárium
- Mérés és értékelés szakszeminárium
- Oktatási stratégiák a testnevelésben – kollaborációs tér
- Etika és fair play

- Tehetségfejlesztés és diáksport
- Stratégiai és taktikaorientált játékok oktatása
- Alapvető mozgáskészségek oktatásának módszertana
- Gyógypedagógia és adaptált fizikai aktivitás
- Adaptált játékok, sportági adaptációk módszertana
- Önvédelem és oktatása
- Ütős labdajátékok oktatásmódszertana I. és II. (tollaslabda, floorball, asztalitenisz mint új tartalmak)
- Fittségoktatás, fittségi programtervezés
- Testnevelés-elmélet és módszertan I–IV.

Az új tantárgyi struktúra nem önálló kurzusok egyszerű beillesztését, hanem a teljes képzési program szakmai újragondolását jelentette. A tantárgyak egymásra épülése támogatja a pedagógiai, szakmódszertani és szaktudományos ismeretek fokozatos elmélyítését, a digitális pedagógiai eszközök alkalmazását, a mérés-értékelési kultúra fejlesztését, az adaptív oktatási szemléletet, valamint a reflektív pedagógusi gondolkodás kialakítását.

A pályaismereti és pályaszocializációs gyakorlatok rendszere

Új képzési elemként jelent meg a pályaismereti, pályaszocializációs gyakorlatok elnevezésű tárgy, amely a jogszabályi előírásoknak megfelelően 6 kredit értékben került beépítésre a képzés első három félévébe. A gyakorlatok a képzéssel párhuzamosan, a TF-fel szerződésben álló partnerintézményekben zajló foglalkozások, amelyek a képzési programban kurzushoz kapcsolódnak és a szakhoz illeszkedő tematikával rendelkeznek. A gyakorlathoz tartozó kurzus a Tanárképző Intézet Pedagógia Tanszékéhez kapcsolódik; a kurzus meghirdetése, követelményeinek megismertetése és értékelése a szakterület oktatóinak vezetésével történik.

A pályaismereti, pályaszocializációs gyakorlatok a 2022/2023. tanév első félévében összesen 120 hallgatót érintettek. Közülük 90 fő osztatlan testnevelő tanár–gyógytestnevelő tanár szakos, 30 fő pedig négy féléves testnevelő tanár szakos hallgató volt. A gyakorlatokat az órarendben kijelölt napokra tervezték. A tanítási gyakorlat I. és II. kurzusok a teljes félév során keddi napokon valósulnak meg, míg a pályaismereti, pályaszocializációs gyakorlatok hétfői, illetve keddi napokon, az 5., 7., 9. és 11. héten szerepelnek az órarendben. A gyakorlatokat megelőzően a 4. héten két kontaktóra készíti fel a hallgatókat, a 12. és 13. héten pedig összesen négy kontaktóra szolgál a tapasztalatok szakmai-pedagógiai feldolgozására, szemináriumi formában, az Egyetem szakembereinek közreműködésével.

A pályaismereti és pályaszocializációs gyakorlatok célja, hogy a hallgatók már a képzés kezdeti szakaszában valós intézményi környezetben szerezzenek tapasztalatot a pedagóguspályáról, a különböző tanulói korosztályokról és intézménytípusokról. A hallgatók nemcsak a képzési szintekkel ismerkednek meg, hanem tankerületi, szakképzési és alapítványi fenntartású intézményekben, valamint sportiskolai profilú iskolákban is tapasztalatot szerezhettek. Az Egyetem törekszik a Pedagógiai Szakszolgálatok bevonására is. A képzés teljes időtartamán végighúzódnó, valós környezetben teljesített gyakorlatok csökkentik a pályára lépés kezdeti nehézségeit, és támogatják a hallgatók pályaidentitásának fokozatos kialakulását.

A tanítási gyakorlatok hallgatói létszámai

A nappali és levelező munkarendű képzéseken a 2021/2022. tanév második félévében 157 hallgató, a 2022/2023. tanév első félévében pedig 341 hallgató teljesített valamely kötelező szakmai gyakorlatot. Az alábbi táblázat a forrásanyagban szereplő, a 2025/2026. tanévhez kapcsolódó gyakorlati létszámadatokat mutatja be.

1. táblázat: A tanítási gyakorlatokon részt vevő hallgatók létszáma

	2025/2026/1	2025/2026/2
Osztatlan testnevelés és egészségfejlesztés Összefüggő iskolai gyakorlat I.	11	68
Osztatlan Csoportos hospitálási gyakorlat	69	
Osztatlan testnevelés Csoportos tanítási gyakorlat I.		67
Osztatlan testnevelés Csoportos tanítási gyakorlat II.	71	
Osztatlan testnevelés Iskolai tanítási gyakorlat II.	67	
Osztatlan Csoport tanítási gyakorlat III.		70
Osztatlan gyógytestnevelés Összefüggő iskolai gyakorlat II.	65	10
Osztatlan gyógytestnevelés hospitálás	67	
2 féléves MA testnevelő tanár, levelező	136	126
3 féléves MA testnevelő tanár, levelező	73	100
Testnevelő-gyógytestnevelő tanár levelező gyakorlat	30	10
Osztatlan pályaismereti, pályaszocializációs gyakorlat	84	
Összesen:	673	451

A partnerintézményi és mentortanári hálózat

A tanárképzés gyakorlati rendszerének működését kiterjedt partnerintézményi és mentortanári hálózat támogatja. A partnerintézményekben a hallgatók változatos intézményi környezetben teljesíthetik pályaismereti, pályaszocializációs, társas, egyéni és tanítási gyakorlataikat. A rendelkezésre álló adatok szerint a jelenlegi hallgatói létszám mellett a partnerintézmények és a mentortanárok száma megfelelő, ugyanakkor a felmenő rendszerű új tanárképzés előrehaladása indokoltá teszi a hálózat későbbi bővítését és a mentoráció szakmai tartalmainak további fejlesztését.

2. táblázat: Partnerintézmények és mentortanárok száma

	Testnevelés Budapest	Testnevelés vidék	Gyógytestn. Budapest	Gyógytestn. vidék	Pálya- ismeret	Összesen
Partnerintézmények	34	17	27	27	24	129
Mentortanárok	36	17	37	39	41	170

A gyakorlatot támogató tanároknak legalább 3–5 év szakmai gyakorlattal és intézményvezetői ajánlással kell rendelkezniük. A TF mentortanárai megfelelnek e kritériumoknak, többségük szakvizsgázott mesterpedagógus. Az Egyetem havonta egy alkalommal tematikus továbbképzéseket, illetve konzultációs időpontokat biztosít számukra.

A fenntartókkal keretmegállapodás, a gyakorlatvezető mentorokkal megbízási szerződés készül. A korábbi keretmegállapodások felülvizsgálata folyamatos; szükség esetén az Egyetem újraköti azokat. Az érdeklődő mentortanárok előzetes adatbekérésen és felvételi interjún vesznek részt, majd szakmai alkalmasság esetén kerül sor a szerződéskötésre. A létrejött mentortanári hálózatot az Egyetem folyamatosan felülvizsgálja.

A szakmai ajánlások intézményi megvalósítása

A köznevelés és a felsőoktatás szakmai irányításáért felelős minisztériumoknak az osztatlan tanárképzés új gyakorlati feladataira vonatkozó ajánlásait a TF a következő intézményi megoldásokkal valósítja meg:

1. A pályaismereti, pályaszocializációs, valamint a társas vagy egyéni tanítási gyakorlatok partnerintézményekben történő teljesítése. A gyakorlatok a TF-fel szerződésben álló partnerintézményekben zajlanak. A partner- és mentorhálózat kapacitása jelenleg megfelelő, a felmenő rendszer előrehaladásával azonban további bővítése indokolt.
2. A gyakorlatok változatos intézményi környezetben történő teljesítése. A hallgatók tankerületi, szakképzési, alapítványi fenntartású és sportiskolai profilú intézményekben szereznek tapasztalatot; az Egyetem törekszik a Pedagógiai Szakszolgálatok bevonására is.
3. A gyakorlatok kijelölt napokon történő megszervezése. A tanítási gyakorlatok és a pályaismereti, pályaszocializációs gyakorlatok előre rögzített órarendi rendben valósulnak meg, előkészítő és feldolgozó szemináriumi alkalmakhoz kapcsolódva.
4. A szakmai gyakorlatok folyamatos elektronikus dokumentálása. A gyakorlatok során keletkező dokumentumok elektronikus felületen kerülnek rögzítésre. A gyakorlatszervezők gyakorlatlátogatási terv szerint ellenőrzik a megvalósulást, és a tapasztalatokról emlékeztetőt, szükség esetén jegyzőkönyvet készítenek.
5. A mentorok szakmai alkalmasságának biztosítása. A mentortanárok szakmai gyakorlattal és intézményvezetői ajánlással rendelkeznek, többségük szakvizsgázott mesterpedagógus. Szakmai támogatásukat rendszeres konzultációk és tematikus továbbképzések biztosítják.
6. A partneri és mentori együttműködések szerződéses rendezése. A fenntartókkal keretmegállapodás, a mentorokkal megbízási szerződés készül; az együttműködések és a mentori hálózatot az Egyetem rendszeresen felülvizsgálja.

A rövid ciklusú tanárképzés sajátosságai

A rövid ciklusú tanárképzés programját az Egyetem a képzési és kimeneti követelmények figyelembevételével, a belépő hallgatók előzetes kompetenciáira és képesítéseire építve állította össze. A felvett hallgatók többsége BA-szintű testnevelő-edző képesítéssel rendelkezik, néhány hallgató pedig tanítói diploma birtokában jelentkezett. A tapasztalatok szerint a résztvevők szinte kivétel nélkül a köznevelésben dolgoznak pedagógusi jogviszonyban, amit különösen a pályaszocializáció és a tanítási gyakorlatok megszervezésekor szükséges figyelembe venni.

A képzés összes creditszáma 120. Ebből a szakterületi képzettség 40 kredit, a tanári felkészítés 80 kredit. A tanári felkészítésen belül a pedagógia-pszichológia blokk 28 kredit, a szak módszertani ismeretek 12 kredit, az iskolai gyakorlatok pedig 38 kredit értékűek.

A munkaerőpiaci igényekhez való igazodást egyrészt a képzés markáns oktatásmódszertani profilja, másrészt a tanítási gyakorlatoknak az alapképzéstől eltérő, továbbképzés jellegű megszervezése és tartalma biztosítja. A mentorok felkérése és a mentorációs folyamat, ideértve a hallgatók tanítási gyakorlatokon teljesítendő feladatait is, igazodik a mesterképzéssel szembeni képzési és kimeneti követelményekhez. A képzésben közreműködő valamennyi mentor specifikus felkészítésben részesül.

A működés dokumentálása, szakmai nyomon követése és fejlesztése

A tanárképzés 2022-ben megújított szervezeti és tartalmi rendszerének működtetésével párhuzamosan az Egyetem egységes elvek szerint szervezi, dokumentálja és követi nyomon a képzési folyamatokat. A Tanárképző Intézet rendszeresen nyilvántartja a különböző képzési formákban részt vevő hallgatók létszámát, a partnerintézményi kapacitásokat, a mentortanárok körét, valamint a gyakorlati képzés szervezési adatait. Ezek az információk a következő tanévek kapacitástervezésének, a partnerkapcsolatok fejlesztésének és a szervezési feladatok előkészítésének alapjául szolgálnak.

A képzéshez kapcsolódó dokumentációk elektronikus felületen kerülnek rögzítésre és kezelésre, ami biztosítja a folyamatok átláthatóságát, a dokumentumok visszakereshetőségét és a képzés teljes időtartamának nyomon követhetőségét. A dokumentálás mellett a Tanárképző Intézet munkatársai előzetesen összeállított gyakorlatlátogatási terv alapján rendszeresen ellenőrzik a szakmai gyakorlatok megvalósulását. A tapasztalatokról emlékeztető, szükség esetén jegyzőkönyv készül.

A szakmai egyeztetések, a helyszíni tapasztalatok és a visszajelzések alapján szükség esetén intézkedések történnek a szervezési folyamatok pontosítására, a partneri együttműködések fejlesztésére és a mentorálási feladatok továbbfejlesztésére. A keretmegállapodások, a partnerintézményi kapacitások és a mentortanári állomány rendszeres felülvizsgálata biztosítja, hogy a gyakorlati rendszer igazodjon a felmenő rendszerből adódó változó létszám- és kapacitásigényekhez, valamint a köznevelés szakmai környezetének változásaihoz.

A dokumentált működés, a rendszeres szakmai egyeztetés és az intézményi szintű koordináció révén a tanárképzés fejlesztése folyamatos intézményi feladatként valósul meg. A tapasztalatok beépítése és a szükséges korrekciók végrehajtása lehetővé teszi, hogy a képzési programok a jogszabályi környezethez, a köznevelés szakmai elvárásaihoz és a TF stratégiai céljaihoz egyaránt igazodjanak.